

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

PECULIARITIES OF STARTUP ECOSYSTEM FORMATION IN UKRAINE

Кравченко М.О.

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Газарян Є.А.

магістрант,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Kravchenko Maryna

Doctor of Economic Sciences,
Professor of Management Chair,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Gazaryan Eugenia

Undergraduate student of Management Chair
Management and Marketing Department,
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

Статтю присвячено розгляду проблематики розвитку інноваційного підприємництва в Україні, зокрема формування ефективної екосистеми стартапів. Проаналізовано тенденції розвитку стартап-руху в Україні та світі і його вплив на інноваційний розвиток країн. Визначено концепцію екосистеми стартапів як найбільш сприятливого середовища для їхнього розвитку. Окреслено основні складники екосистеми. Сформульовано переваги, які надає стартапам долучення до екосистеми. Проаналізовано структури вітчизняної екосистеми, що надають організаційну, фінансову, інфраструктурну підтримку стартапам в Україні. Розкрито специфіку їх функціонування та розвитку. Визначено чинники, що сприяють формуванню ефективного стартап-середовища в нашій країні, а також основні проблеми, що перешкоджають його формуванню. Окреслено перспективи та основні напрями їх вирішення.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, стартап, екосистема.

Статья посвящена рассмотрению проблематики развития инновационного предпринимательства в Украине, в частности формирования эффективной экосистемы стартапов. Проанализированы тенденции развития стартап-движения в мире и в Украине и его влияние на инновационное развитие стран. Определена концепция и выделены основные составляющие экосистемы стартапов как наиболее благоприятной среды для их развития. Сформулированы преимущества, которые предоставляет стартапам приобщение к экосистеме. Рассмотрены структуры отечественной экосистемы, предоставляющие организационную, финансовую, инфраструктурную поддержку стартапам в Украине. Раскрыта специфика их функционирования и развития. Определены факторы, способствующие формированию эффективной стартап-среды в нашей стране, а также основные проблемы, препятствующие ее формированию. Определены перспективы и основные направления их решения.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, стартап, экосистема.

The article is devoted to consideration of the problems of innovative entrepreneurship development in Ukraine, in particular, of effective startup ecosystem formation. The tendencies of startups development in the world and in

Ukraine are analyzed, as well as its influence on the innovative development of the countries. It is proved that the degree of innovative development of a country depends on the level of innovative entrepreneurial activity in it. The last one is provided through the implementation of startups, so it can be maintained that startups are drivers of the modern economy. The ten most famous startups in the world that were created by Ukrainians are represented. As a fast-growing and scalable business, startups are capable to attract significant intellectual and financial resources, forming around them a network of economic agents and institutions necessary to ensure their livelihoods, which form a particular ecosystem in interaction with them. The concept of startup ecosystem as the most favorable environment for their development is defined. The main components of startup ecosystem are outlined. The benefits for startups of joining the ecosystem are identified. The structures of the domestic startup ecosystem, providing organizational, financial, infrastructural and other types of support in Ukraine, such as business angels and venture capitalists, accelerators and incubators, mentors, government, universities and research institutes, are analyzed. The specifics of functioning and development of these structures are revealed. As a result, in this paper were firstly systematized elements of innovative infrastructure operating in Ukraine according to their place in the startup ecosystem. There are identified the factors that contribute to the formation of an effective startup environment in our country, as well as the main problems that hinder its formation. The prospects and main directions of their solution are outlined. This is important for activating innovative entrepreneurial activity in Ukraine and ensuring innovative development of the country as a whole.

Key words: innovation, innovative development, startup, ecosystem.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна економіка є інноваційною за своєю сутністю, оскільки ґрунтується на постійному потоці інновацій, на виробництві та експорті високотехнологічної продукції з високою доданою вартістю і самих технологій. Країни, яким удалося налагодити постійний процес генерування нових знань та інноваційних ідей та їх перетворення на інноваційні продукти, сьогодні є найбільш ефективними, їм належить провідна роль у світовому господарстві. Показовим є досвід США, які виводять на ринок 85% інноваційної продукції, Японії – 75%, Німеччини – 55%, Ізраїлю – понад 50% та ін. Частка інновацій у загальному обсязі виробленої продукції в Україні, на жаль, не перевищує 2%.

В інноваційній економіці основний прибуток формується за рахунок інтелекту новаторів і вчених, які генерують нові знання та інноваційні ідеї, та забезпечується швидкістю їх перетворення на інноваційні продукти. Остання умова забезпечується шляхом реалізації інноваційної підприємницької діяльності, тому можна стверджувати, що інноваційне підприємництво є драйвером сучасної економіки.

До основних інноваційних підприємницьких структур належать стартапи, що набувають усе більшої популярності в усьому світі. Активний розвиток стартап-руху є визначальною особливістю сучасного глобалізованого соціально-економічного середовища, знаменує собою перехід до нової моделі економічного зростання. Протягом 1977–2005 рр. стартапи створили більше робочих місць, аніж традиційні компанії [1]. Як швидкозростаючий та масштабований бізнес стартапи здатні залучати значні інтелектуальні та фінансові ресурси, навколо них формується мережа економічних агентів та інституцій, необхідних для забезпечення їхньої життєдіяльності, які у взаємодії з ними утворюють певну екосистему. Статистика

свідчить, що країни, які є лідерами за показниками інноваційного розвитку, займають провідні позиції в рейтингу найкращих стартап-екосистем світу [2]. В Україні така система представлена фрагментарно, взаємодія її елементів є недостатньо ефективною. Формування повноцінної дієвої екосистеми стартапів в Україні є передумовою активізації інноваційного підприємництва і, відповідно, забезпечення економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. З огляду на стрімке поширення стартапів як видів підприємницької діяльності, практичним та теоретичним аспектам їх функціонування присвячено численні роботи зарубіжних науковців, зокрема С. Бланка [3], Б. Дорфа [4], Б. Купера, Д. Маллінса, Б. Фелда, Д. Сенора, С. Сінгера [5] та ін. Водночас, з огляду на актуальність окресленої проблематики для нашої країни, нині спостерігається активізація інтересу до неї з боку вітчизняних економістів, серед яких, зокрема, можна виділити праці О. Корнуха, М. Мальчика, Є. Чазова та ін. Питання формування екосистеми стартапів в Україні висвітлено частково. Зокрема, до них зверталися у своїх дослідженнях Н. Ситник [6], О. Гавриша, В. Дергачової, М. Кравченко [7] та ін.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Статтю присвячено аналізу тенденцій стартап-руху, визначенню концепції екосистеми стартапів як ефективного, найбільш сприятливого середовища їх функціонування та аналізу специфіки її формування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні стартап-рух розвивається дуже активно: за даними сервісу Startup Ranking, у 2018 р. у світі профінансовано 84 161 стартап (табл. 1). Насправді ці дані є навіть дещо заниженими, оскільки багато проектів залишаються неврахованими.

Таблиця 1

Структура світового ринку стартапів у 2018 р. [8]

ПОЗИЦІЯ КРАЇНИ	КРАЇНА	КІЛЬКІСТЬ ПРОФІНАНСОВАНИХ СТАРТАПІВ	ПИТОМА ВАГА ВІД ЗАГАЛЬНОЇ КІЛЬКОСТІ
1	США	45 097	53,6%
2	Індія	5 245	6,2%
3	Великобританія	4 708	5,6%
4	Канада	2 311	2,7%
5	Німеччина	1 908	2,3%
6	Індонезія	1 812	2,2%
7	Франція	1 348	1,6%
8	Австралія	1 227	1,5%
9	Іспанія	1 170	1,4%
10	Бразилія	1 037	1,2%
...	Інші	18 298	21,7%
Усього		84 161	100,0%

Для України стартап як концепція бізнесу є відносно новою, проте стрімко набуває поширення, українські технологічні стартапи стають відомими в усьому світі (табл. 2).

Ліва частина українських стартапів, як і в усьому світі, належить до високотехнологічних галузей: інформаційні та нанотехнології, програмне забезпечення, виробництво електро-

нного та комп'ютерного устаткування, електронна роздрібна торгівля, охорона здоров'я та ін. Це позитивно впливає на рівень інноваційного розвитку країни: за показником глобального інноваційного індексу, що визначається Всесвітньою організацією інтелектуальної власності спільно з Корнелльським університетом та міжнародною бізнес-школою Insead, Україна в

Таблиця 2

Характеристика найбільш відомих та успішних стартапів, створених українцями [6; 9]

№ з/п	Назва стартапу	Стисла характеристика стартапу	Автор(-и)
1	2	3	4
1	Augmented Pixels	Розробка додатків доповненої реальності, що дають змогу поєднати на екрані смартфона реальне зображення з камери з віртуальними елементами	В. Гончарук
2	Petcube	Виробництво гаджетів, що являють собою дистанційно керованого робота, який грає з домашніми тваринами за відсутності господарів	А. Нескін, Я. Ажнюк, А. Клен
3	La Metric	Настільний гаджет, що відображає в режимі реального часу актуальну інформацію: час, погоду, заходи з календаря, пошту, котирування акцій та ін.	Н. Білоус, І. Кіщак, Д. Баріський
4	Grammarly	Один із найвідоміших у світі сайтів із перевірки на грамотність текстів англійською мовою та корекції контекстних орфографічних помилок	О. Шевченко, М. Литвин
5	Kwambio	Перший у світі Інтернет-магазин 3D-моделей, з якого користувачі можуть завантажувати шаблони для друку на домашньому принтері	В. Усов
6	Prometheus	Платформа онлайн-курсів для отримання дистанційної освіти	І. Примаченко, О. Молчановський
7	TripMyDream	Найкращий туристичний стартап, що дає змогу визначити кінцевий пункт призначення та підібрати варіанти авіаквитків залежно від бюджету, пори року, бажаного типу відпочинку тощо	А. Буренок
8	iBlazr	Виробництво портативних спалахів для смартфонів та концептуальних бездротових навушників	В. Тисленко
9	Delfast	Виробництво гібридних електровелосипедів із найдовшим пробігом від однієї зарядки	Д. Тонкопий
10	Ecois.me	Виробництво цифрової системи домашнього енергоменеджменту, що керує побутовими електроприладами та дає змогу оптимізувати споживання ресурсів	І. Пасечник

період 2013–2018 рр. постійно підвищує свою позицію в рейтингу (табл. 3).

Успіх інноваційної діяльності значною мірою залежить від наявності та ступеня розвиненості інноваційної інфраструктури в країні. Особливо важливу роль інфраструктура має для розвитку стартап діяльності. Навколо стартапів повинна бути сформована мережа економічних агентів та інституцій, необхідних та достатніх для забезпечення їх життєдіяльності, які у взаємодії з ними утворюють певну екосистему.

Концепція екосистеми набула значного розвитку в соціально-економічних дисциплінах, після того як Д. Мур у 1993 р. запропонував термін «бізнес-екосистема». У наукову літературу увійшли і стали загальноживаними такі поняття, як «соціальна екосистема», «підприємницька екосистема», «інноваційна екосистема», що характеризують складні багатоконпонентні системи, властиві сучасному економічному простору. Саме поняття «екосистема» є запозиченим із біологічних наук і являє собою стійку, динамічну систему, що характеризується органічним взаємозв'язком між певними учасниками (суб'єктами) та середовищем їх існування, який

і забезпечує еволюційний розвиток цієї екосистеми та відповідність установленим цілям. Екосистема – це саморегульована система, яка не вимагає зовнішнього втручання для свого існування і розвитку. Її адаптація та саморегулювання здійснюються як безпосередньо на рівні екосистеми – через механізм зворотного зв'язку, інформаційний, енергетичний та інші типи обміну, так і на рівні учасників – через коригування їх чисельності, розподілу функцій та впливу [7].

Екосистема стартапів визначається через опис її структурних компонентів та їхньої ролі у розвитку стартапів (рис. 1). У загальному вигляді вона уявляється відкритою системою, спрямованою на створення та постійне вдосконалення стартапів, що інтегрує їх із суб'єктами їх життєзабезпечення, які функціонують в певному середовищі й об'єднані мережею динамічних взаємозв'язків.

Системоутворюючим суб'єктом в екосистемі є стартап-компанії на різних етапах життєвого циклу та потенційні учасники стартапів – особи з досвідом роботи в інноваційному підприємстві чи без нього, які, спираючись на свій

Таблиця 3
Динаміка зміни глобального інноваційного індексу України в період 2013–2018 рр. [10]

Рік	Позиція у рейтингу	Значення індексу	Зміна значення індексу, %
2018	43	38,50	2,34
2017	50	37,62	5,32
2016	56	35,72	-2,14
2015	64	36,50	0,66
2014	63	36,26	1,34
2013	71	35,78	–

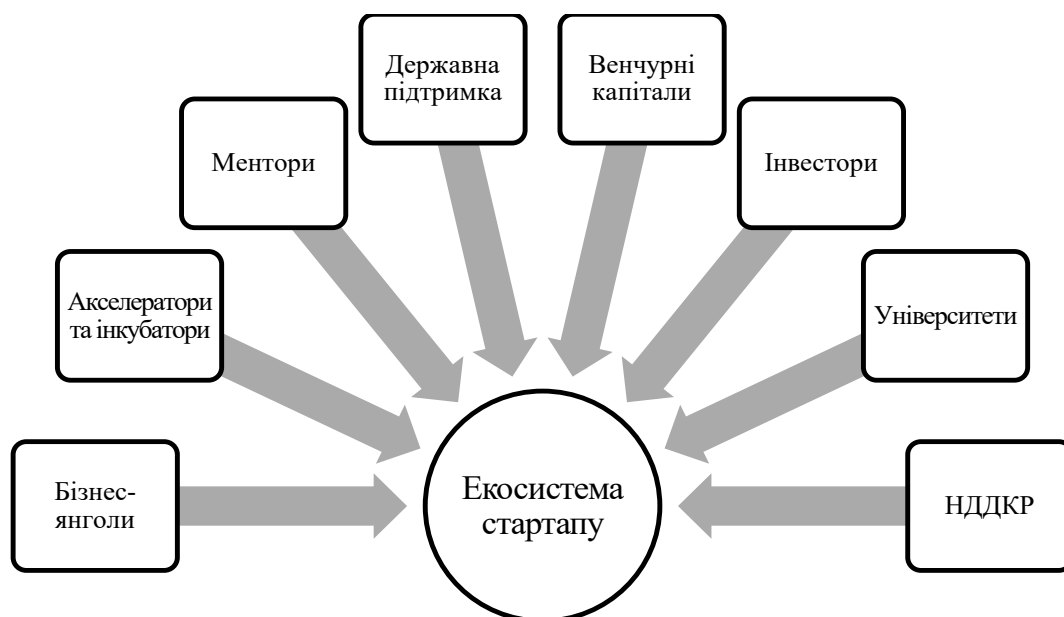

Рис. 1. Елементи екосистеми стартапу

інтелектуальний потенціал, беруть участь у генеруванні нових ідей та розробленні комерційно життєздатних інноваційних продуктів та послуг.

Долучення до екосистеми дає стартапам такі переваги [11]:

Зв'язки. Під час виникнення ідеї починається її обговорення з однопумцями, які можуть посприяти її реалізації.

Бути в авангарді нових знань. Екосистема – це середовище ідей, з якого можна черпати для себе цінну нову інформацію.

Бажання та можливість реалізувати себе. Екосистема сприяє генерації ідей і формуванню світогляду захопленості розробленням нових ідей. За накопичення критичної маси ідей людина виявляє бажання створити компанію.

Спільні зусилля. Володіючи частками в компанії, учасники будуть намагатися працювати на просування стартапу, що сприятиме їхньому успіху.

Альтернатива в пошуку інвестора. В екосистемі існує значна кількість інвесторів, що конкурують між собою.

Протягом останніх років, незважаючи на те що політико-економічна ситуація в Україні була не дуже сприятливою, індустрія стартапів зростала в середньому на 20–30% на рік. Збільшувалася й кількість українських стартапів, які отримали міжнародне визнання. Екосистема стартапів знаходиться в процесі активного становлення та характеризується позитивною динамікою розвитку. Нижче розглянуто певні особливості її формування.

Найважливіша роль у формуванні екосистеми стартапів належить державі. Передусім повинна бути сформована нормативно-правова база, на основі якої функціонуватиме екосистема. Інноваційна та інноваційно-інвестиційна діяльність в Україні у цілому регламентується низкою законів, зокрема: «Про інноваційну діяльність» [12], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [13], «Про наукову і науково-технічну експертизу» [14], «Про інвестиційну діяльність» [15], «Про інститути спільного інвестування» [16] та ін., положення яких самі по собі є суперечливими та фрагментарними. Закони, що регулюють стартап-діяльність, в українському законодавстві відсутні взагалі. Відсутнє законодавчо закріплене визначення стартап-компаній, правові засади їх функціонування залишаються неврегульованими. Тому на разі у цьому напрямі застосовується аналогія права.

Проблемними залишаються питання захисту інтелектуальної власності. Лише протягом останніх років окреслилися певні зрушення. Зокрема, у 2017 р. було прийнято закон про скасування реєстрації іноземних інвестицій та спрощення працевлаштування іноземних висококваліфікованих фахівців. Задекларовані плани уряду щодо створення Ради інновацій, яка сприятиме діяльності стартапів та трансферу інновацій у національну економіку.

У багатьох країнах світу держава не тільки формує юридично-правові засади функціонування стартапів, а й виступає інвестором, бере участь у створенні інноваційних центрів, технопарків, тобто дієво сприяє розвитку екосистеми стартапів. В Україні роль держави як суб'єкта екосистеми залишається обмеженою.

Потенційними інвесторами стартапів можуть виступати приватний та державний капітал, бізнес-янгели, венчурний капітал, інвестиційні компанії та фонди, краудфандингові платформи тощо. Характерною для вітчизняного інвестиційного ринку стартапів є суттєва участь міжнародного капіталу – на нього припадає близько половини інвестиційних угод і лєвова частка загального обсягу інвестицій. У 2016 р. на український інвестиційний ринок вийшло декілька великих міжнародних гравців, у тому числі із Силіконової долини. Сьогодні в Україні інвестування стартапів здійснюють 17 активних венчурних фондів, шість фондів прямих інвестицій, корпоративний фонд HP Tech Ventures та п'ять бізнес-інкубаторів [17].

Інвестори вкладають кошти переважно у стартапи на посівній стадії, коли для розвитку стартапів потрібні відносно невеликі інвестиції. Угоди про інвестування у стартапи на стадіях зростання і зрілості залишаються поодинокими, хоча сума інвестицій значно перевищує інвестиції посівної стадії. Інвестування здійснюється виключно приватними інвесторами. Успіхи вітчизняних стартапів свідчать про їх високий комерційний потенціал, конкурентоздатність на світовому рівні, а отже, зростаючу привабливість для бізнесу. Держава не бере участі в їх інвестуванні.

Загалом інвестиції в український сектор стартапів протягом 2010–2013 рр. мали позитивну динаміку і в 2013 р. досягли 89 млн дол. Після падіння у 2014 р. обсяги інвестицій відновилися й у 2017 р. 89 українських компаній отримали інвестицій на рекордну суму 268,6 млн дол. [18].

Притоку інвестицій в українські стартапи сприяє діяльність Української асоціації венчурного капіталу та прямих інвестицій (*Ukrainian Venture Capital and Private Equity Association, UVCA*), яка створена за зразком Європейської асоціації венчурного і приватного капіталу InvestEurope. До складу UVCA вже входить понад 40 членів – лідерів міжнародного та українського інвестиційного ринку: Almaz Capital, AVentures Capital, Digital Future, Horizon Capital, HP Tech Ventures, KM Core, Intel Capital і т. д. Асоціація представляє інтереси приватних інвесторів перед урядом, сприяє поліпшенню інвестиційного та бізнес-клімату в Україні, допомагає налагоджувати контакти між стартапами та інвесторами, акумулює інформацію про вітчизняний ринок стартапів [17; 18]. Сьогодні UVCA активно працює над створенням «фонду фондів» – нового для України інструменту інвестування галузі інноваційних технологій, який добре зарекомендував себе в інших країнах. Фонд

фондів виступає розпорядником коштів великих стратегічних інвесторів світового рівня, які роблять внески від 50 до 200 млн дол. і спільно з місцевими венчурними фондами інвестують у перспективні стартапи.

Підтримку стартапам, переважно технологічним, надають вітчизняні інкубатори нового покоління, створені після 2010 р., які орієнтуються у своїй роботі на досвід західних інкубаторів. Серед новостворених українських бізнес-інкубаторів останніх років слід відзначити Start-up Business Incubator KNU (молодіжна бізнес-платформа на базі КНУ ім. Тараса Шевченка), Startup Depot Lviv, «ІнКУБатор» (спільний проєкт платформи Prometheus та «ПриватБанку»), 1991 Open Data Incubator (підтримує проєкти на основі великих та відкритих даних, працює зі стартапами, які надають сервіси громадянам, підприємствам та державним органам) та ін.

Деяко відмінною формою інфраструктурного забезпечення стартапів є бізнес-акселератор. Як і інкубатори, вони підтримують новий, динамічний бізнес, переважно в технологічних галузях. Їхня відмінність полягає у тому, що вони вимагають інтенсивного розвитку стартапів у чітко визначені терміни програми акселерації. За короткий час команда повинна форсовано створити проєкт або прототип проєкту, достатньо сильний для виходу на ринок і отримання інвестицій.

Нині в Україні діє низка акселераторів, які вже мають досвід виведення на ринок успішних стартапів, зокрема GrowthUP, Happy Farm, Carrot, EuroUp.Ua, Startup Depot, IoT Hub та ін. Знаковою тенденцією останніх років став запуск акселеративних програм великими корпораціями, що є новою формою взаємовигідного співробітництва великого бізнесу зі стартапами.

Успішним напрямом інвестування стартапів обіцяє стати міжнародний та вітчизняний краудфандинг – ще один новий інструмент генерування коштів для реалізації стартап-проєктів. Найбільш відомими міжнародними краудфандинговими платформами для інвестицій у стартапи є Kickstarter та IndieGoGo. Участь українських стартапів на них незначна в силу дії декількох причин: відсутності досвіду, юридично-правових та мовних обмежень, браку дійсно оригінальних ідей.

Роль академічних університетів, інститутів та бізнес-структур у розвитку екосистеми стартапів в Україні є досить неоднозначною. Оскільки основна частка стартапів припадає на сектор інформаційних технологій (ІТ), позитивним рисами є:

традиційно високі стандарти вищої технічної освіти й якісна професійна підготовка спеціалістів у галузі інформаційних технологій, телекомунікацій та інженерних спеціальностей;

швидке зростання вітчизняного сектору інформаційних технологій, у якому накопичений цінний інтелектуальний капітал. Україна займає четверте місце у світі за кількістю сертифікованих ІТ-спеціалістів після США, Росії та Індії.

Якщо в 2015 р. до 100 кращих постачальників послуг ІТ-аутсорсингу увійшли лише чотири компанії з офісами в Україні, то в 2016 р. таких компаній було вже 10 [19]. Протягом останніх років ІТ-сектор зростає за внеском у ВВП країни, обсягами експортної виручки та кількістю зайнятих спеціалістів;

відкриття міжнародними компаніями своїх центрів із розроблення технологічних продуктів. Нині в Україні налічується понад 100 науково-дослідних центрів міжнародних компаній, які стають центрами компетентності для вітчизняних спеціалістів і сприяють долученню України до інноваційних процесів світового рівня.

Разом із тим потенціал співпраці діючих стартапів з академічними, науково-дослідними інститутами, техно- та науковими парками залишається значною мірою нереалізованим. Ситуація почала змінюватися на краще лише в останні роки. Прикладом успішної співпраці є технопарк КПІ ім. Ігоря Сікорського «Київська політехніка», на базі якого функціонує стартап-школа «Сікорський Челлендж» [20]. Школа пропонує навчальні курси, робочий простір, менторство, майстер-класи, зустрічі з міжнародними експертами та інвесторами, організовує виставки стартапів, конференції і т. п. Позитивна динаміка інвестування стартапів, започаткованих у цій школі, протягом 2012–2018 рр. свідчить про високу успішність проєкту.

Підвищенню компетентності учасників стартапів й у цілому розвитку екосистеми стартапів сприяють різноманітні заходи, спрямовані на обмін знаннями, встановлення робочих контактів і створення комунікаційних мереж: конференції, конкурси стартап-проєктів, нетворинги, хакатони (форуми розробників програмного забезпечення, під час яких спеціалісти з досвідом розробок у різних галузях програмування спільно працюють над рішенням певної проблеми) тощо. Організаторами таких заходів виступають інвестиційні фонди, стартап-клуби, краудфандингові платформи, бізнес-школи і т. п.

В Україні поступово формується інфраструктура підтримки стартапів «нової хвилі». Діючі бізнес-інкубатори, створені у 90-х роках, були орієнтовані переважно на мале та середнє підприємництво і надавали лише консультативні послуги. Бізнес-інкубатори та бізнес-акселератори нової хвилі забезпечують комплексну підтримку стартапів на початкових етапах становлення, включаючи, крім консультацій, робочий простір, менторство, інвестиції, зустрічі з потенційними інвесторами тощо. Роль більшості існуючих наукових та технологічних парків в екосистемі стартапів також залишається незначною.

Інформаційну підтримку стартапам надають агенти змін: блогери, журналісти, відомі політики, бізнесмени, публічні особи, які завдяки своїм публікаціям і виступам у засобах масової інформації та соціальних мережах формують

позитивне ставлення суспільства до стартапів, популяризують стартапи як форму підприємницької діяльності та сприяють просуванню їхніх інноваційних ідей та продукції.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Особливості становлення української екосистеми стартапів визначаються дією різноспрямованих чинників. З одного боку, розвиток вітчизняної екосистеми стримується відсутністю державної підтримки, обмеженістю фінансових ресурсів, поки що незначним досвідом створення стартап-компаній світового рівня та несприятливими умовами ведення підприємницької діяльності в Україні. Необхідно вдосконалити чинне законодавство та гармонізувати його положення. Паралельними напрямками повинні стати адаптація провідного світового досвіду та розвиток міжнародного співробітництва у сфері іннова-

ційного підприємництва. Запозичення досвіду країн, які мають високу компетенцію в питаннях інноваційного розвитку, допоможе як на етапі формування відповідного нормативно-законодавчого середовища стартапів, так і в наступних етапах їх функціонування.

З іншого боку, ефективності формування екосистеми стартапів сприяють високий інтелектуальний потенціал українського сектору інформаційних технологій та накопичений у ньому міжнародний досвід, збільшення загальної чисельності українських стартапів та їх економічної цінності, позитивна динаміка участі міжнародного й українського приватного бізнесу у фінансуванні стартапів, створення інфраструктурних організацій нового покоління, популяризація стартапів у суспільстві тощо. Тенденції останніх років дають підстави для оптимістичних прогнозів розвитку вітчизняної екосистеми стартапів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Garland R. Venture investments soar, driven by later-stage deals. *The Wall Street Journal*. 15.01.2015. URL : <https://www.wsj.com/articles/venture-investments-soar-driven-by-later-stage-deals-1421296203> (accessed: 15.08.2019).
2. Top ranked startup ecosystem countries in 2019. *StartupBlink : Global Map of Startup Ecosystems*. URL : <https://www.startupblink.com/blog/top-ranked-startup-ecosystem-countries-in-2018> (accessed: 03.06.2019).
3. Blank S. What do I do now? *The startup life cycle*. 12.02.2015. URL : <http://steveblank.com/2015/02/12/what-do-i-do-now> (accessed: 03.06.2019).
4. Blank S., Dorf B. The startup owner's manual. The step-by-step guide for building a great company. Pescadero, California : K&S Ranch Press, 2012. 608 p.
5. Senor D., Singer S. Startup nation. The story of Israel's economic miracle. New York : Twelve, 2009. 336 p.
6. Ситник Н.І. Концептуальні основи стартапів: їх сутність і класифікація. *Бізнес Інформ*. 2016. № 8. С. 64–68.
7. Менеджмент стартап проектів : підручник для студентів технічних спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти / О.А. Гавриш та ін. ; за заг. ред. О.А. Гавриша. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 337 с.
8. Discover, rank and prospect startups worldwide. *Startup Ranking*. URL : <http://www.startupranking.com> (accessed: 03.05.2019).
9. Ценцура К. Цифровая независимость. 10 самых ярких украинских стартапов последних лет. *Новое время*. 2018. 24 августа. URL : <https://techno.nv.ua/it-industry/startups-2490377.html> (дата обращения: 06.05.2019).
10. Кноета : агрегатор аналитико-статистических данных. Украина. URL : <https://кноета.ru/atlas/Украина> (дата обращения: 11.07.2019).
11. Peltoniemi M. Cluster, Value network and business ecosystem: knowledge and innovation approach. *Organisations, innovation and complexity: new perspectives on the knowledge economy*: papers of the conference (Manchester, September 9-10). Manchester : Nexus, 2004. 9 p.
12. Про інноваційну діяльність : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2002. № 36. Ст. 266.
13. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2016. № 3. Ст. 25.
14. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1995. № 9. Ст. 56.
15. Про інвестиційну діяльність : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991. № 47. Ст. 646.
16. Про інститути спільного інвестування : Закон України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 29. Ст. 337.
17. UVCA News. Українська асоціація венчурного та приватного капіталу. 21.06.2017. URL : <http://uvca.eu/ua/news/the-number-of-deals-with-ukrainian-companies-has-risen> (дата звернення: 10.07.2019).
18. Огляд українського ринку венчурних та приватних інвестицій – 2017. *Українська асоціація венчурного та приватного капіталу*. 17.05.2018. URL : <http://uvca.eu/ua/news/ukrainian-venture-capital-and-private-equity-overview-2017> (дата звернення: 15.06.2019).
19. 10 українських ІТ-компаній вошли в топ-100 поставщиків аутсорсингових услуг в мире. *Зеркало недели. Украина*. 23.02.2016. URL : <http://zn.ua/technologies/10-ukrainskih-it-kompaniy-voshli-v-top-100-lushih-postavschikov-aoutsorsingovyh-uslug-v-mire-205197.html> (дата обращения: 15.01.2019).

20. Про бізнес-інкубатор Sikorsky Challenge. *Sikorsky Challenge*. URL : <http://www.sikorskychallenge.com> (дата звернення: 15.06.2019).

REFERENCES:

1. Garland R. (2015) Venture investments soar, driven by later-stage deals. *The Wall Street Journal*. 15.01.2015. Available at: <https://www.wsj.com/articles/venture-investments-soar-driven-by-later-stage-deals-1421296203> (accessed 15.08.2019).
2. StartupBlink (2018) Top ranked startup ecosystem countries in 2018. *StartupBlink: Global Map of Startup Ecosystems*. Available at: <https://www.startup-blink.com/blog/top-ranked-startup-ecosystem-countries-in-2018> (accessed 03.06.2019).
3. Blank S. (2015) What do I do now? The startup life cycle. Available at: <http://steveblank.com/2015/02/12/what-do-i-do-now> (accessed 03.06.2019).
4. Blank S., Dorf B. (2012) *The startup owners manual. The step-by-step guide for building a great company*. Pescadero, California: K&S Ranch Press.
5. Senor D., Singer S. (2009) *Startup Nation. The Story of Israels Economic Miracle*. New York: Twelve.
6. Sytnyk N. (2016) Konceptual'ni osnovy startapiv: jix sutnist' i klasyfikacija [Conceptual foundations of startups: their essence and classification] *Biznes Inform* [Business Inform], no. 8, pp. 64-68.
7. Havrysh O., Derhachova V., Kravchenko M., Sytnyk N. et al. (2019) *Menedzment startap proektiv* [Startup project management]. Kyiv: KPI named after Igor Sikorsky (In Ukrainian).
8. Startup Ranking (2019) Discover, rank and prospect startups worldwide. *Startup Ranking*. Available at: <http://www.startupranking.com> (accessed 03.05.2019).
9. K. Tsentsura (2018) Tsifrovaya nezavisimost'. 10 samykh yarkikh ukrainskikh startapov poslednikh let [Digital independence. 10 brightest Ukrainian startups of recent years] *Novoe vremya* [New time], August 24. Available at: <https://techno.nv.ua/it-industry/startups-2490377.html> (accessed 05/06/2019).
10. Knoema (2018) Ahrehator analytyko-statystycheskykh dannikh. Ukraina [Aggregator of analytical and statistical data. Ukraine]. Available at: <https://knoema.ru/atlas/Ukraine> (accessed 11.07.2019).
11. Peltoniemi M. (2004) Cluster, Value network and business ecosystem: knowledge and innovation approach. *Organisations, innovation and complexity: new perspectives on the knowledge economy: papers of the conference*, September 9-10. Manchester : Nexus.
12. Verkhovna Rada of Ukraine (2002) Pro innovatsiynu diialnist : Zakon Ukrainy [On innovative activity: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], no. 36, art. 266.
13. Verkhovna Rada of Ukraine (2016) Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist : Zakon Ukrainy [On scientific and scientific-technical activity: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], no. 3, art. 25.
14. Verkhovna Rada of Ukraine (1995) Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu ekspertyzu : Zakon Ukrainy [On Scientific and Scientific and Technical Expertise: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], no. 9, art. 56.
15. Verkhovna Rada of Ukraine (1991) Pro investytsiynu diialnist : Zakon Ukrainy [On Investment Activity: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], no. 47, art. 646.
16. Verkhovna Rada of Ukraine (2013) Pro instytuty spilnogo investuvannia : Zakon Ukrainy [On Joint Venture Institutions: Law of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)* [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine], no. 29, art. 337.
17. UVCA (2017) UVCA News. *Ukrajinsjka asociacija venchurnogho ta pryvatnogho kapitalu* [Ukrainian venture capital association]. 21.06.2017. Available at: <http://uvca.eu/ua/news/the-number-of-deals-with-ukrainian-companies-has-risen> (accessed 07/10/2019).
18. UVCA (2018) Oghljad ukrajinsjkogho rynku venchurnykh ta pryvatnykh investycij – 2017 [A glimpse of the Ukrainian market of venture capital and private investment – 2017] *Ukrajinsjka asociacija venchurnogho ta pryvatnogho kapitalu* [Ukrainian venture capital association]. 17.05.2018. Available at: <http://uvca.eu/ua/news/ukrainian-venture-capital-and-private-equity-overview-2017> (accessed 15.06.2019).
19. Zerkalo nedely (2016) 10 ukrajnskykh IT-kompanyj voshly v top-100 postavshhykov outsorsynghovykh uslugh v myre [10 Ukrainian IT companies entered the top 100 outsourcing service providers in the world] *Zerkalo nedely. Ukrayna*. The mirror of the week. Ukraine. 23.02.2016. Available at: http://zn.ua/technologies/10-ukrajnskih-it-kompanyj-voshli-v-top-100-lushih-postavschikov-outsorsingovyh-uslug-v-mire-205197_.html (accessed 01.15.2019).
20. Sikorsky Challenge (2019) Pro biznes-inkubator «Sikorsky Challenge». About the business incubator "Sikorsky Challenge". *Sikorsky Challenge*. Available at: <http://www.sikorskychallenge.com> (accessed: 15.06.2019).